

Кафедра загальної хірургії

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор ЗВО з науково-педагогічної  
роботи і міжнародних зв'язків

Інна АНДРУШКО

“ 30 ” 08 2024 року

**РОБОЧА ПРОГРАМА**

навчальної дисципліни

догляд за хворими

підготовки другий (магістерський) рівень вищої освіти

галузі знань 22 «Охорона здоров'я»

(шифр і назва галузі знань)

спеціальності 222\_Медицина

(шифр і назва спеціальності)

факультет медичний факультет № 1, медичний факультет № 2,

(назва факультету)

Робоча програма з дисципліни ДОГЛЯД ЗА ХВОРИМИ

(назва навчальної дисципліни)

підготовки фахівців другого (магістерського) рівня вищої освіти, освітньої кваліфікації Магістр медицини, професійної кваліфікації Лікар

**Розробники:**

Зав.кафедрою загальної хірургії проф. Хіміч С.Д.

завідувач кафедри хірургії медичного факультету №2, про. Каніковський О.Є

завідувач кафедри пропедевтики внутрішньої медицини медичного факультету №1, професор Пентюк Н.А.

завідувач кафедри внутрішньої медицини медичного факультету №2, професор Жебель В.М..

завідувач кафедри пропедевтики дитячих захворювань та догляду за хворими дітьми проф.Булат Л.М.

професор кафедри загальної хірургії Желіба М.Д.

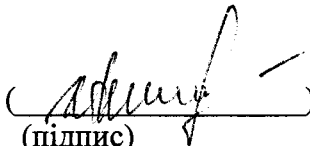
доцент кафедри загальної хірургії Ошовський І.Н.

доцент кафедри мед. факультету №2 Павлик І.В.

асистент кафедри хірургії медичного факультету №2, Маховський О.Л.,

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри загальної хірургії “29”серпня 2024 року  
Протокол від “29”серпня 2024 року № 1

Завідувач кафедри загальної хірургії, проф. Хіміч С.Д.

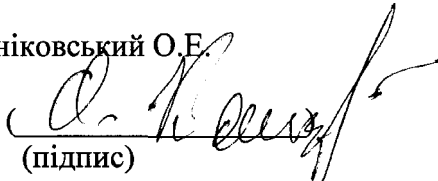
\_\_\_\_\_ (підпис) 

“29”серпня 2024 року

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри хірургії медичного факультету №2,

Протокол №1 від “29”серпня 2024 року

Завідувач кафедри хірургії медичного факультету №2, проф. Каніковський О.Є.

\_\_\_\_\_ (підпис) 

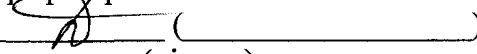
“30”серпня 2024 року

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри внутрішньої медицини медичного факультету №1

Протокол від. “26”серпня 2024 року № 1

Завідувач кафедри пропедевтики внутрішньої медицини медичного факультету №1,

Професор Пентюк Н.А.

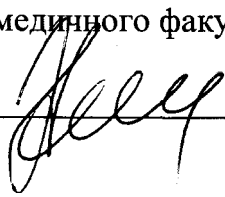
\_\_\_\_\_ (підпис) 

“26”серпня 2024 року

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри внутрішньої медицини медичного факультету №2,

Протокол від. "29"серпня 2024 року № 1

Завідувач кафедри внутрішньої медицини медичного факультету №2, проф. Жебель В.М

 \_\_\_\_\_ (підпис)

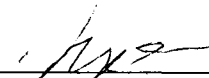
"29"серпня 2024 року № 1

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри пропедевтики дитячих захворювань та догляду за хворими дітьми,

Протокол від. "29"серпня 2024 року №1

Завідувач кафедри пропедевтики дитячих захворювань та догляду за хворими дітьми,

проф. Кулешов О.В.

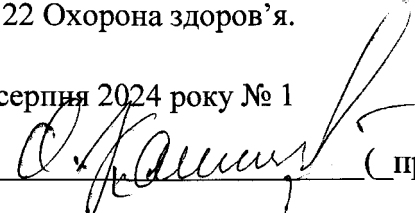
 \_\_\_\_\_ (підпис)

"30"серпня 2024 року

Схвалено методичною радою хірургічних дисциплін Вінницького національного медичного університету ім. М.І. Пирогова за напрямом підготовки другого (магістерського) рівня вищої освіти у галузі знань 22 Охорона здоров'я.

Протокол від. "30"серпня 2024 року № 1

Голова

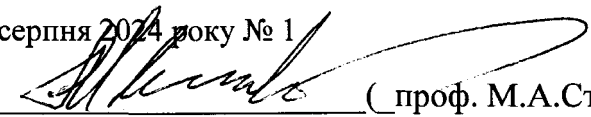
 \_\_\_\_\_ ( проф. О.Є. Каніковський )  
(підпис)

(прізвище та ініціали)

Схвалено методичною радою терапевтичних дисциплін Вінницького національного медичного університету ім. М.І. Пирогова за напрямом підготовки другого (магістерського) рівня вищої освіти у галузі знань 22 Охорона здоров'я.

Протокол від. "30"серпня 2024 року № 1

Голова

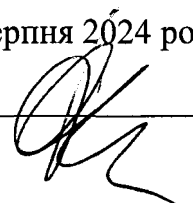
 \_\_\_\_\_ ( проф. М.А.Станіславчук )  
(підпис)

(прізвище та ініціали)

Схвалено методичною радою педіатричних дисциплін Вінницького національного медичного університету ім. М.І. Пирогова за напрямом підготовки другого (магістерського) рівня вищої освіти у галузі знань 22 Охорона здоров'я.

Протокол від. "30"серпня 2024 року № 1

Голова  
(підпис)



(проф. В.М. Дудник)  
(прізвище та ініціали)

## ВСТУП

Програма практики «Догляд за хворими» складена відповідно до ОПШ «Медицина»(2023) для другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань 22 «Охорона здоров'я» спеціальності 222 «Медицина» освітньої програми «Медицина» відповідно до Стандарту вищої освіти зі спеціальності 222 «Медицина», галузі знань 22 «Охорона здоров'я» для другого (магістерського) рівня вищої освіти, введеного в дію наказом МОН №1197 від 08.11.2021 р.

### Анотація навчальної дисципліни

Програма практики «Догляд за хворими» складена відповідно до порядку підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня освіти у вищих медичних навчальних закладах освіти України у відповідності до вимог кредитно-трансферної системи організації навчального процесу ECTS, примірного навчального плану підготовки фахівців другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань 22 «Охорона здоров'я» спеціальності 222 «Медицина».

Дисципліна є *обов'язковим* компонентом освітньо-професійної програми «Догляд за хворими», циклу *загальної* підготовки магістра другого (магістерського) рівня освіти, розрахована на 6,0 кредитів, які здобувачі освіти засвоюють на II році навчання.

Основним фокусом програми є отримання знань з практики «Догляд за хворими», вивчення якої необхідне для успішного засвоєння практичних навичок *професійної підготовки*. Предметним напрямком програми є догляд за хворими, програма орієнтована на отримання знань та формування практичних навичок із спостереження та догляду за хворими терапевтичного, хірургічного та педіатричного профілю, основних діагностичних та лікувальних маніпуляцій та процедур, надання допомоги пацієнтам з невідкладними станами.

### Робоча програма складена на основі:

- освітньо-професійної програми «Медицина» підготовки фахівців другого (магістерського) рівня вищої освіти освітньої кваліфікації «Магістр медицини», галузі знань 22 «Охорона здоров'я» спеціальностей 222 «Медицина», ВНМУ ім. М. І. Пирогова, 2023;
- навчального плану медичного факультету спеціальності 222 «Медицина», на 2024-2025 навчальний рік;
- положення про організацію освітнього процесу у Вінницькому національному медичному університеті ім. М. І. Пирогова (2022).

### 1. Опис навчальної дисципліни

Програма практики догляд за хворими призначена для закладів вищої освіти МОЗ України у відповідності до вимог європейської кредитно-трансферної системи організації навчального процесу, заснованої на поєднанні технологій навчання за розділами та залікових кредитів оцінки – одиниць виміру навчального навантаження здобувача освіти необхідного для засвоєння дисципліни або її розділу.

Видами навчальних знань згідно з навчальним планом є: а) здобуття практичних навичок, б) робота в симуляційному центрі, в) робота у відділенні закладу охорони здоров'я.

Рівень підготовки студентів визначається на підставі результатів набуття практичних навичок з догляду за хворими.

Підсумковий контроль засвоєння практики здійснюється по її завершенню у формі диференційованого заліку, згідно навчального плану для спеціальності 222 «Медицина».

**Предметом** практики є комплекс теоретичних та практичних питань, спрямованих на засвоєння студентом основних медичних маніпуляцій та процедур з догляду, обстеження та надання невідкладної допомоги хворим терапевтичного, хірургічного та педіатричного профілю у відповідності до принципів медичної етики та деонтології.

**Міждисциплінарні зв'язки.** Відповідно до навчального плану проходження практики з догляду за хворими терапевтичного, хірургічного і педіатричного профілю передбачено під час II курсу, коли студентом набуті відповідні знання з основних базових дисциплін (медичної біології, біологічної фізики, анатомії людини, фізіології, біоорганічної та біологічної хімії, мікробіології, вірусології та імунології), з якими і інтегрується програма виробничої практики. У свою чергу практика з догляду за хворими формує засади подальшого вивчення студентом клінічних дисциплін.

## **2. Мета та завдання практики з догляду за хворими**

2.1. **Мета** полягає у досягненні основних кінцевих цілей, визначених у освітньо-професійних програмах підготовки спеціаліста за спеціальностями 222 “Медицина”, що і є основою для побудови змісту виробничої практики. На підставі кінцевих цілей до кожного змістовного модулю сформульовані конкретні цілі у вигляді певних умінь (дій), цільових завдань, що забезпечують досягнення кінцевої мети проходження виробничої практики.

2.2. **Завданнями** практики з догляду за хворими є:

- Засвоєння основних теоретичних знань, необхідних для організації комфортних умов перебування хворого в терапевтичному, хірургічному та педіатричному відділеннях та забезпечення необхідного догляду за ним на всіх етапах лікування
- Набуття основних практичних навичок з догляду за хворими в умовах терапевтичного, хірургічного та педіатричного стаціонарів, набуття вмій визначати й оцінювати загальний стан пацієнта, основних параметрів його життєдіяльності та оволодіння основами забезпечення життєвих потреб організму хворого
- Поглиблення та систематизація знань і умінь з догляду за хворими терапевтичного, хірургічного та педіатричного профілю у відповідності до принципів медичної етики та деонтології, як складової формування особистості лікаря

### 2.3. Компетентності та результати навчання, формуванню яких сприяє практика з догляду за хворими згідно ОПП «Медицина»

**Інтегральна компетентність (ІК):** Здатність розв'язувати складні задачі, у тому числі дослідницького та інноваційного характеру у сфері медицини. Здатність продовжувати навчання з високим ступенем автономії.

#### **Загальні компетентності (ЗК):**

- ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу
- ЗК 2. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями
- ЗК 3. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях
- ЗК 4. Знання та розуміння предметної галузі та розуміння професійної діяльності
- ЗК 5. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації
- ЗК 6. Здатність приймати обґрунтовані рішення
- ЗК 7. Здатність працювати в команді
- ЗК 8. Здатність до міжособистісної взаємодії
- ЗК 9. Здатність спілкуватись іноземною мовою
- ЗК 10. Здатність використовувати інформаційні і комунікаційні технології
- ЗК 11. Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел
- ЗК 12. Визначеність і наполегливість щодо поставлених завдань і взятих обов'язків

#### **Спеціальні (фахові, предметні) компетентності (ФК):**

- ФК 1. Здатність збирати медичну інформацію про пацієнта і аналізувати клінічні дані
- ФК 7. Здатність до діагностування невідкладних станів
- ФК 8. Здатність до визначення тактики та надання екстреної медичної допомоги
- ФК 10. Здатність до виконання медичних маніпуляцій
- ФК 11. Здатність розв'язувати медичні проблеми у нових або незнайомих середовищах за наявності неповної або обмеженої інформації з урахуванням аспектів соціальної та етичної відповідальності
- ФК 13. Здатність до проведення санітарно-гігієнічних та профілактичних заходів
- ФК 14. Здатність до планування і проведення профілактичних та протиепідемічних заходів щодо інфекційних хвороб
- ФК 16. Здатність до ведення медичної документації, в тому числі електронних форм
- ФК 24. Дотримання етичних принципів при роботі з пацієнтами, лабораторними тваринами.
- ФК 25. Дотримання професійної та академічної доброчесності, нести відповідальність за достовірність отриманих наукових результатів.

***Результати навчання (інтегративні кінцеві програмні результати навчання, формуванню яких сприяє практика):***

ПРН 1. Мати ґрунтовні знання із структури професійної діяльності. Вміти здійснювати професійну діяльність, що потребує оновлення та інтеграції знань. Нести відповідальність за професійний розвиток, здатність до подальшого професійного навчання з високим рівнем автономності.

ПРН 2. Розуміння та знання фундаментальних і клінічних біомедичних наук на рівні достатньому для вирішення професійних задач у сфері охорони здоров'я.

ПРН 3. Спеціалізовані концептуальні знання, що включають наукові здобутки у сфері охорони здоров'я і є основою для проведення досліджень, критичне осмислення проблем у сфері медицини та дотичних до неї міждисциплінарних проблем.

ПРН 4. Виділяти та ідентифікувати провідні клінічні симптоми і синдроми (за списком 1: 2-12; 17-19; 23; 24; 26-34; 36-38; 41; 46-48; 54-56; 58-62; 65-72); за стандартними методиками, використовуючи попередні дані анамнезу хворого, дані огляду хворого, знання про людину, її органи та системи, встановлювати попередній клінічний діагноз захворювання ( за списком 2: 1; 42; 60; 127; 159).

ПРН 8. Визначити головний клінічний синдром або чим обумовлена тяжкість стану потерпілого/постраждалого (за списком 3: 1-5; 20-22) шляхом прийняття обґрунтованого рішення та оцінки стану людини за будь-яких обставин (в умовах закладу охорони здоров'я за його межами) у тому числі в умовах надзвичайної ситуацій та бойових дій, в польових умовах, в умовах нестачі інформації та обмеженого часу.

ПРН 10. Визначати необхідний режим праці, відпочинку та харчування на підставі заключного клінічного діагнозу, дотримуючись відповідних етичних та юридичних норм, шляхом прийняття обґрунтованого рішення за існуючими алгоритмами та стандартними схемами.

ПРН 12. Проводити оцінку загального стану новонародженої дитини шляхом прийняття обґрунтованого рішення за існуючими алгоритмами та стандартними схемами, дотримуючись відповідних етичних та юридичних норм.

ПРН 13. Проводити оцінку та моніторингу розвитку дитини, надавати рекомендації з вигодовування та особливостей харчування залежно від віку, організовувати проведення профілактичних щеплень за календарем.

ПРН 14. Визначати тактику та надавати екстрену медичну допомогу при невідкладних станах (за списком 3: 1-5; 20-21) в умовах обмеженого часу згідно з існуючими клінічними протоколами та стандартами лікування.

ПРН 17. Виконувати медичні маніпуляції (1, 2, 8, 12, 14; 31; 32; 33; 34; 35; 38; 39; 46; 51) в умовах лікувального закладу, вдома або на виробництві на підставі попереднього клінічного діагнозу та/або показників стану пацієнта шляхом прийняття обґрунтованого рішення, дотримуючись відповідних етичних та юридичних норм.

ПРН 21. Відшуковувати необхідну інформацію у професійній літературі та базах даних інших джерелах, аналізувати, оцінювати та застосовувати цю інформацію.

ПРН 24 Організувати необхідний рівень індивідуальної безпеки (власної та осіб, про яких піклується) у разі виникнення типових небезпечних ситуацій в індивідуальному полі діяльності.

ПРН 25. Зрозуміло і однозначно доносити власні знання, висновки та аргументацію з проблем охорони здоров'я та дотичних питань до фахівців і нефахівців.

ПРН 27. Вільно спілкуватися державною та англійською мовою, як усно так і письмово для обговорення професійної діяльності, досліджень та проектів.

### **Результати практичного навчання:**

Згідно зі вимогами до другого (магістерського) рівня вищої освіти та освітньо-професійної програми «медицина» студенти повинні

#### **Знати :**

- сучасні концепції вітчизняної і зарубіжної теоретичної і практичної хірургії, педіатрії, терапії
- основні принципи організації терапевтичної, хірургічної та педіатричної допомоги населенню України;
- основи організації раціонального режиму і лікування терапевтичного, хірургічного хворого та дитини;
- загальні елементи догляду за терапевтичними, хірургічними хворими та дитиною;
- теоретичні аспекти профілактики виникнення і розповсюдження внутрішньо-лікарняної інфекції;
- основи реаніматології, клінічні прояви термінальних станів, їх діагностику, стадії і заходи при проведенні серцево-легеневої реанімації в терапії, хірургії та педіатрії
- засоби і способи транспортування в межах лікувальної установи;
- загальні питання хірургічної та ВІЛ-інфекції;
- методику обстеження хворого, особливості обстеження хворого з хірургічними, терапевтичними та педіатричними захворюваннями;
- структуру медичної карти стаціонарного хворого та дитини.

#### **Вміти:**

- проводити підготовку до дезінфекції і саму дезінфекцію засобів догляду за хворими;
- проводити заходи для створення відповідного санітарно-епідемічного режиму в різних приміщеннях терапевтичного, хірургічного та педіатричного відділень;
- виконувати катетеризацію сечового міхура м'яким катетером, поставити очисну та сифонну клізму, промити шлунок зондом у хворого та дитини;
- застосовувати комплекс заходів для профілактики виникнення пролежнів в терапевтичному, хірургічному та педіатричному стаціонарі;
- проводити діагностику термінальних станів, виконувати заходи базової серцево-легеневої реанімації;
- проводити збір анамнезу та об'єктивне обстеження терапевтичного, хірургічного хворого та дитини;



- застосовувати основні принципи медичної деонтології;
- проводити огляд та антропометричні дослідження хворого та дитини, робити висновок щодо конституціонального типу обстежуваного;
- проводити догляд за шкірою, вухами, очима, порожниною носа, ротовою порожниною у важкохворих;
- підготувати до стерилізації перев'язочний матеріал, операційну білизну, хірургічний інструментарій;
- проводити гігієнічну обробку рук;
- провести заходи загальної підготовки хворого та дитини до планового та ургентного хірургічного втручання;
- провести опитування, огляд дорослого хворого та дитини, визначити основні показники діяльності серцево-судинної та дихальної систем і надання першої допомоги хворим із порушеннями з боку цих систем;
- провести оцінку стану дорослого хворого та дитини за результатами визначення температури тіла та реєстрації температурних кривих;
- організувати і проводити догляд за дорослим хворим та дитиною з лихоманкою;
- організувати і проводити догляд за дорослим хворим та дитиною в післяопераційному періоді;
- дотримуватись принципів фахової субординації;
- проводити транспортування хворого за допомоги різних засобів в межах лікувального закладу;
- проводити годування дорослого хворого та дитини в стаціонарі;

### 3. Інформаційний обсяг практики з догляду за хворими

Програма практики структурована на 3 модулі, до складу яких входять блоки змістових модулів

На практику відводиться 180 годин, 6,0 кредитів ЄКТС

**Модуль 1:** Терапія – 60 годин, 2 кредити

**Модуль 2:** Хірургія – 60 годин, 2 кредити

**Модуль 3:** Педіатрія – 60 годин, 2 кредити

#### Опис навчального плану з освітньої компоненти

Структура виробничої практики	Кількість годин, з них			Рік навчання	Вид контролю
	Всього годин/кредитів ECTS	Аудиторна практична підготовка	СРС		
	<b>180/6,0</b>	<b>90</b>	<b>90</b>		
<i>Модуль 1. Догляд за хворими, його роль у лікувальному процесі та організація в</i>	60/2,0	30	30	2	Диференційний залік

<i>умовах терапевтичного стаціонару</i>					
<b>Модуль 2 Догляд за хворими, його роль у лікувальному процесі та організація в умовах хірургічного стаціонару</b>	60/2,0	30	30	2	Диференційний залік
<b>Модуль 3 Догляд за хворими, його роль у лікувальному процесі та організація в умовах педіатричного стаціонару</b>	60/2,0	30	30	2	Диференційний залік

**Примітка: 1 кредит ECTS становить 30 академічних годин**  
**Аудиторне навантаження - 50%, СРС - 50%**

#### **4. Структура практики «Догляд за хворими»**

Назва модулів і практичних навичок	Кількість годин			
	Денна форма			
	усього	Л	П	СРС
<b>Модуль 1. Догляд за хворими, його роль у лікувальному процесі та організація в умовах терапевтичного стаціонару</b>				
Професійні обов'язки молодшої медичної сестри терапевтичного відділення. Етика, деонтологія, фахова субординація. Ведення медичної документації	4	-	2	2
Розпитування хворого: основні скарги хворого та їх деталізація; додаткове опитування по ураженій системі, іншим органам і системам	4	-	2	2
Розпитування хворого: анамнез захворювання, анамнез життя	4	-	2	2
Загальний огляд хворого. Огляд хворого на наявність корости та педикульозу	2	-	2	-
Визначення основних показників життєдіяльності хворого. Дослідження дихання, артеріального пульсу, артеріального тиску, температури тіла. Реєстрація показників життєдіяльності в медичній документації.	4	-	2	2
Оцінка основних антропометричних показників та нутритивного стану пацієнта. Визначення маси тіла, зросту, обводу живота	4	-	2	2
Підготовка пацієнта до діагностичних процедур: спірометрії, ультразвукового дослідження органів черевної порожнини, ендоскопії, забору харкотиння, сечі та калу	4	-	2	2
Застосування основних видів лікарських засобів, їх облік та зберігання. Сортування лікарських засобів за шляхами введення. Закапування крапель у вуха, ніс, очі. Підготовка та накладання компресу («згріваючого», «гарячого», «холодного»).	4	-	2	2
Інгаляційне введення лікарських речовин за допомогою дозованого інгалятора сухих порошоків, дозованого інгалятора аерозолу, спейсера,	4	-	2	2

небулайзера. Підготовка та проведення лікарняної та амбулаторної оксигенотерапії.				
Гігієна важкохворого. Підготовка та проведення гігієни порожнини рота, носа та вух важкохворому. Заміна натільної та постільної білизни хворому. Користування підкладним судном та сечоприймачем у хворих чоловічої та жіночої статі.	4	-	2	2
Годування важкохворого. Підготовка та проведення очисної клізми	4	-	2	2
Профілактика пролежнів. Підняття, переміщення та транспортування хворого на ношах, перекладання його на ліжко. Управління функціональним ліжком та надання відповідних положень хворому при нападі ядухи, колапсі, анафілактичному шоку	2	-	2	-
Базова підтримка життя за протоколом BLS – 2021 (на симуляторі)	4	-	2	2
Смерть пацієнта в стаціонарі. Діагностування клінічної та біологічної смерті. Методика поводження з померлою людиною у відповідності до чинного законодавства	4	-	2	2
Підсумкове заняття.	8	-	2	6
<b>Всього</b>	<b>60</b>	<b>-</b>	<b>30</b>	<b>30</b>
<b>Модуль 2. Догляд за хворими, його роль у лікувальному процесі та організація в умовах хірургічного стаціонару</b>				
Основи санітарно-епідемічного режиму в хірургічному стаціонарі. Заходи, що запобігають розповсюдженню внутрішньолікарняної інфекції	4	-	2	2
Методики і засоби для гігієнічної асептичної та хірургічної обробки рук медичного персоналу	6	-	2	4
Способи транспортування хворого на ношах (каталці), крісло-каталці та перекладання його з ліжка/в ліжко з врахуванням функціональних можливостей ліжка	3	-	2	1
Заміна постільної та натільної білизни лежачому хворому	3	-	2	1
Підготовка до операції шкіри хворого, ротової порожнини, порожнини носа, очей, вух підбір для цього необхідних засобів	4	-	2	2
Годування післяопераційних важких хворих за допомогою ложки, поїльника, через назогастральний зонд, гастро-чи ілеостому	4	-	2	2
Методика застосування підкладного судна та сечоприймача для лежачого пацієнта (чоловічої та жіночої статі)	4	-	2	2
Постановка клізми (очисної, сифонної, лікувальної)	4	-	2	2
Комплексна профілактика пролежнів у ослаблених лежачих пацієнтів та догляд за хворим з пролежнем	4	-	2	2
Застосування різних видів компресів («сухих», «гарячих», «холодних»), міхура з льодом, грілки	4	-	2	2
Виготовлення серветок, тампонів, кульок та турунд та підготовка їх до стерилізації	4	-	2	2
Підготовка до стерилізації медичного інструментарію	4	-	2	2

Проведення базової серцево-легеневої реанімації з використанням АЗД	4	-	2	2
Підсумкове заняття	8	-	2	6
<b>Всього</b>	<b>60</b>	-	<b>30</b>	<b>30</b>
<b>Модуль 3. Догляд за хворими, його роль у лікувальному процесі та організація в умовах педіатричного стаціонару</b>				
Правила етики та деонтології в роботі з хворими дітьми та їх родичами.	3	-	2	1
Професійні обов'язки молодшого та середнього медичного персоналу.	3	-	2	1
Організація роботи в педіатричному стаціонарі та центрі первинної медико-санітарної допомоги.	3	-	2	1
Правила заповнення документації постової медсестри та лікаря-педіатра.	3	-	2	1
Організація роботи приймального відділення, госпіталізації хворих до дитячої лікарні.	4	-	2	2
Організація проведення санітарної обробки та транспортування хворих дітей в приймальному відділенні.	4	-	2	2
Організація санітарно-гігієнічного та протиепідемічного режимів в педіатричному стаціонарі. Використання дезінфікуючих розчинів.	4	-	2	2
Дотримання правил особистої гігієни медичного персоналу та пацієнта.	4	-	2	2
Навички заміни білизни пацієнтам у важкому стані та профілактика пролежнів.	4	-	2	2
Виконання основних видів клізм, що застосовуються у педіатричній практиці (техніка проведення їх у дітей різного віку).	4	-	2	2
Проведення вимірювання температури тіла та догляду за дітьми з гарячкою.	4	-	2	2
Годування дітей першого року життя з ложечки, пляшечки та за допомогою зонду.	4	-	2	2
Проведення антропометричних вимірювань у дітей різного віку (визначення маси, зросту/довжини тіла, обводів голови та грудної клітки).	4	-	2	2
Проведення гігієнічних ванн та медичних ванн в залежності від віку та статі дитини.	4	-	2	2
Диференційований залік	8	-	2	6
<b>Всього</b>	<b>60</b>	-	<b>30</b>	<b>30</b>
<b>Всього з дисципліни</b>	<b>180</b>	-	<b>90</b>	<b>90</b>

**Примітка: 1 кредит ECTS становить 30 академічних годин.  
Аудиторне навантаження - 50%, СРС - 50%**

## 5. Практична підготовка

№ з/п		Кількість годин
<b>Модуль 1. Догляд за хворими, його роль у лікувальному процесі та організація в умовах терапевтичного стаціонару</b>		
1	Професійні обов'язки молодшої медичної сестри терапевтичного відділення. Етика, деонтологія, фахова субординація. Ведення медичної документації	2
2	Розпитування хворого: основні скарги хворого та їх деталізація; додаткове опитування по ураженій системі, іншим органам і системам	2
3	Розпитування хворого: анамнез захворювання, анамнез життя.	2
4	Згальний огляд хворого. Огляд хворого на наявність корости та педикульозу.	2
5	Визначення основних показників життєдіяльності хворого. Дослідження дихання, артеріального пульсу, артеріального тиску, температури тіла. Реєстрація показників життєдіяльності в медичній документації..	2
6	Оцінка основних антропометричних показників та нутритивного стану пацієнта. Визначення маси тіла, зросту, обводу живота	2
7	Підготовка пацієнта до діагностичних процедур: спірометрії, ультразвукового дослідження органів черевної порожнини, ендоскопії, забору харкотиння, сечі та калу.	2
8	Застосування основних видів лікарських засобів, їх облік та зберігання. Сортування лікарських засобів за шляхами введення. Закапування крапель у вуха, ніс, очі. Підготовка та накладання компресу («згріваючого», «гарячого», «холодного»)..	2
9	Інгаляційне введення лікарських речовин за допомогою дозованого інгалятора сухих порошків, дозованого інгалятора аерозолу, спейсера, небулайзера. Підготовка та проведення лікарняної та амбулаторної оксигенотерапії..	2
10	Гігієна важкохворого. Підготовка та проведення гігієни порожнини рота, носа та вух важкохворому. Заміна натільної та постільної білизни хворому. Користування підкладним судном та сечоприймачем у хворих чоловічої та жіночої статі..	2
11	Годування важкохворого. Підготовка та проведення очисної клізми.	2
12	Профілактика пролежнів. Підняття, переміщення та транспортування хворого на ношах, перекидання його на ліжку. Управління функціональним ліжком та надання відповідних положень хворому при нападі ядухи, колапсі, анафілактичному шоку.	2
13	Базова підтримка життя за протоколом BLS – 2021 (на симуляторі)	2
14	Смерть пацієнта в стаціонарі. Діагностування клінічної та біологічної смерті. Методика поведіння з померлою людиною у відповідності до чинного законодавства.	2
15	Підсумкове заняття.	2
<b>Модуль 2 Догляд за хворими, його роль у лікувальному процесі та організація в умовах хірургічного стаціонару</b>		
16	Основи санітарно-епідемічного режиму в хірургічному стаціонарі. Заходи, що запобігають розповсюдженню внутрішньолікарняної інфекції	2
17	Методики і засоби для гігієнічної асептичної та хірургічної обробки рук медичного персоналу	2
18	Способи транспортування хворого на ношах (каталці), крісло-каталці та перекидання його з ліжка/в ліжку з врахуванням функціональних можливостей ліжка	2
19	Заміна постільної та натільної білизни лежачому хворому	2

20	Підготовка до операції шкіри хворого, ротової порожнини, порожнини носа, очей, вух підбір для цього необхідних засобів	2
21	Годування післяопераційних важких хворих за допомогою ложки, поїльника, через назогастральний зонд, гастро- чи ілеостому	2
22	Методика застосування підкладного судна та сечоприймача для лежачого пацієнта (чоловічої та жіночої статі)	2
23	Постановка клізми (очисної, сифонної, лікувальної)	2
24	Комплексна профілактика пролежнів у ослаблених лежачих пацієнтів та догляд за хворим з пролежнем	2
25	Застосування різних видів компресів («сухих», «гарячих», «холодних»), міхура з льодом, грілки	2
26	Виготовлення серветок, тампонів, кульок та турунд та підготовка їх до стерилізації	2
27	Підготовка до стерилізації медичного інструментарію	2
28	Проведення базової серцево-легеневої реанімації з використанням АЗД	4
29	Підсумкове заняття	2
<b>Модуль 3 Догляд за хворими, його роль у лікувальному процесі та організація в умовах педіатричного стаціонару</b>		
30	Правила етики та деонтології в роботі з хворими дітьми та їх родичами.	2
31	Професійні обов'язки молодшого та середнього медичного персоналу.	2
32	Організація роботи в педіатричному стаціонарі та центрі первинної медико-санітарної допомоги.	2
33	Правила заповнення документації постової медсестри та лікаря-педіатра.	2
34	Організація роботи приймального відділення, госпіталізації хворих до дитячої лікарні.	2
35	Організація проведення санітарної обробки та транспортування хворих дітей в приймальному відділенні.	2
36	Організація санітарно-гігієнічного та протиепідемічного режимів в педіатричному стаціонарі. Використання дезінфікуючих розчинів.	2
37	Дотримання правил особистої гігієни медичного персоналу та пацієнта.	2
38	Навички заміни білизни пацієнтам у важкому стані та профілактика пролежнів.	2
39	Виконання основних видів клізм, що застосовуються у педіатричній практиці (техніка проведення їх у дітей різного віку).	2
40	Проведення вимірювання температури тіла та догляду за дітьми з гарячкою.	2
41	Годування дітей першого року життя з ложечки, пляшечки та за допомогою зонду.	2
42	Проведення антропометричних вимірювань у дітей різного віку (визначення маси, зросту/довжини тіла, обводів голови та грудної клітки).	2
43	Проведення гігієнічних ванн та медичних ванн в залежності від віку та статі дитини.	2
44	Підсумкове заняття	2
Всього		90

## 6. Самостійна робота

№ з/п	Тема	Кількість годин	
		Теоретичні питання	Практичні питання
	<b>Модуль 1.</b> Догляд за хворими, його роль у лікувальному процесі та організація в умовах терапевтичного стаціонару		
1	<p><i>Підготовка до практичних занять</i></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Етика, деонтологія, фахова субординація в роботі медичної сестри.</li> <li>• Розпитування хворого: основні скарги хворого та їх деталізація; додаткове опитування по ураженій системі, іншим органам і системам; анамнез захворювання, анамнез життя.</li> <li>• Дослідження основних життєвих функцій (частоти дихання, артеріального пульсу, артеріального тиску, температури тіла).</li> <li>• Оцінка основних антропометричних показників та нутритивного стану пацієнта.</li> <li>• Підготовка пацієнта до спірометрії, ультразвукового дослідження органів черевної порожнини, ендоскопії, забору харкотиння, сечі та калу.</li> <li>• Застосування основних видів лікарських засобів, їх облік та зберігання.</li> <li>• Інгаляційне введення лікарських речовин за допомогою дозованого інгалятора сухих порошоків, дозованого інгалятора аерозолю, спейсера, небулайзера.</li> <li>• Проведення лікарняної та амбулаторної оксигенотерапії.</li> <li>• Гігієна важкохворого. Годування важкохворого. Підготовка та проведення очисної клізми.</li> <li>• Базова підтримка життя за протоколом BLS-2021 (на симуляторі).</li> <li>• Діагностування клінічної та біологічної смерті.</li> </ul>		14
2	<p><i>Теоретична підготовка</i></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Принципи медичної комунікації.</li> <li>• Інформована згода та суб'єктність пацієнта.</li> <li>• Конфіденційність інформації про пацієнта.</li> <li>• Принципи спілкування між лікарем і пацієнтом. Прийоми правильної побудови розмови лікаря із пацієнтом.</li> <li>• Емпатія та толерантність у спілкуванні лікаря та пацієнта.</li> <li>• Професійні кордони в роботі лікаря.</li> <li>• Комунікативна активність лікаря в соціальних мережах. Професійний та особистий акаунт лікаря.</li> </ul>	14	

	<b>Модуль 2.</b> Догляд за хворими, його роль у лікувальному процесі та організація в умовах хірургічного стаціонару		
3	<p><i>Підготовка до практичних занять</i></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Застосування комплексу заходів для профілактики пролежнів</li> <li>• Санітарна обробка ротової порожнини важкохворого</li> <li>• Годування важкохворих з допомогою ложки, поїльника, через назогастральний зонд</li> <li>• Заміна постільної білизни лежачому хворому</li> <li>• Заміна натільної білизни лежачому хворому</li> <li>• Способи транспортування хворого, перекладання його з ліжка/в ліжко</li> <li>• Застосування підкладного судана/сечоприймача лежачому хворому/хворій</li> <li>• Катетеризація сечового міхура м'яким катетером</li> <li>• Постановка назогастрального зонду</li> <li>• Постановка очисної клізми</li> <li>• Накладання різних видів компресів</li> <li>• Гігієнічна обробка рук медичного персоналу</li> <li>• Виготовлення перев'язувального матеріалу (серветок, тампонів, кульок, турунд)</li> <li>• Підготовка інструментів для стерилізації</li> <li>• Заходи базової серцево-легеневої реанімації</li> </ul>		14
4	<p><i>Теоретична підготовка</i></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Репроцесинг медичних виробів багаторазового використання</li> <li>• Сучасні антисептичні засоби для гігієнічної та хірургічної обробки рук медичного персоналу</li> <li>• Сучасні лікарські препарати для лікувальних клізм</li> <li>• Різновиди сечових катетерів</li> <li>• Класифікація перев'язувального матеріалу, вимоги до перев'язувального матеріалу</li> <li>• Види прибирань в операційному блоці. Організаційні заходи санітарно-епідемічного режиму в хірургічному стаціонарі</li> </ul>	14	-
	<b>Модуль 3</b> Догляд за хворими, його роль у лікувальному процесі та організація в умовах педіатричного стаціонару		
5	<p><i>Підготовка до практичних занять</i></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Проведення антропометричних вимірювань (маси тіла, довжини/зросту, обводів голови та грудей).</li> <li>• Транспортування хворого на ношах, каталці, крісло-каталці з елементами перекладання його з ліжка/в ліжко.</li> <li>• Приготувати відповідний дезінфікуючий розчин та провести обробку медичного приладдя для багаторазового використання (термометрів, кінцівників клізми, підкладного судна).</li> <li>• Провести вимірювання температури у хворої дитини та оформити температурний лист.</li> <li>• Провести огляд хворої дитини на наявність корости та</li> </ul>		28



	<p>педикульозу.</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Підготувати гігієнічну ванну для санітарної обробки хворого та провести її дезінфекцію після користування.</li> <li>• Провести заміну натільної та постільної білизни хворій дитині, що знаходиться на ліжковому режимі.</li> <li>• Продемонструвати методику годування дитини через назогастральний зонд.</li> <li>• Приготувати необхідне обладнання для очисної клізми, продемонструвати методику її застосування на муляжі.</li> <li>• Підготувати необхідні засоби та провести профілактику утворення пролежнів.</li> <li>• Провести туалет носу, вух, очей у дітей 1-го року життя та обробку предметів догляду за дитиною після використання.</li> <li>• Оглянути дитину на наявність корости та педикульозу.</li> <li>• Підготувати відповідні засоби та продемонструвати уміння приготування молочної суміші.</li> <li>• Підготувати відповідні засоби та продемонструвати методику годування дитини першого року життя за допомогою пляшечки та ложечки.</li> <li>• Підготувати відповідні засоби та продемонструвати методику підмивання дитини залежно від статі та віку</li> </ul>		
6	<b>Підготовка до підсумкового контролю – диференційного заліку</b>	2	4
	<b>Разом</b>	90	90

## 7. Індивідуальні завдання

Програмою не передбачені

## 8. Форма і методи навчання

### Форма навчання: очна (денна)

В умовах воєнного стану, надзвичайних ситуацій або надзвичайного стану (особливого періоду) форма здобуття освіти встановлюється згідно рішень органів виконавчої влади, ВЦА, місцевого органу управління освіти та Вінницького національного медичного університету ім. М. І. Пирогова для створення безпечного освітнього середовища.

На практиці з догляду зв хворими використовуються різновиди **методів навчання**, рекомендовані для вищої школи, а саме:

*за джерелами знань:*

- **словесні** (пояснювально-ілюстративний метод, репродуктивний метод, метод проблемного викладу, частково-пошуковий або евристичний метод, дослідницький метод.);
- **наочні** (демонстрація практичних навичок, муляжів, симуляторів);
- **практичні** (практична робота, опанування практичними навичками), на яких робиться особливий акцент при вивченні дисципліни;

## 9. Методи контролю і критерії оцінювання

Протягом проходження виробничої практики вся діяльність здобувача вищої освіти підлягає контролю. Контроль здійснюється керівниками виробничої практики на клінічних базах, а також на базах районних лікарень, в яких відповідно до угод контроль здійснюються з боку завідувачів відповідних відділень. Підсумковий контроль засвоєння практики «Догляд за хворими» проводиться у вигляді диференційного заліку в симуляційному центрі ВНМУ ім. М. І. Пирогова викладачами відповідних кафедр.

Диференційний залік включає: надання звітної документації про проходження виробничої практики в стаціонарах, захист щоденника практики, демонстрація практичних навичок та вмінь.

### **Критерії оцінювання виконання практичних навичок під час проходження практики**

Оцінка **«відмінно»**: студент повністю володіє практичною навичкою, розуміє мету, показання та протипоказання до виконання маніпуляції чи процедури, самостійно правильно її виконує та оцінює результат виконання.

Оцінка **«добре»**: студент частково володіє практичною навичкою, розуміє мету, показання та протипоказання до виконання маніпуляції чи процедури, самостійно її виконує та оцінює результат її виконання, допускаючи при цьому не більше 20% помилок.

Оцінка **«задовільно»**: студент володіє тільки обов'язковим мінімумом виконання практичного завдання, ознайомлений з метою, показаннями, протипоказаннями, технікою виконання, виконує маніпуляцію чи процедуру та оцінює результат її виконання, допускаючи при цьому не більше 40% помилок.

Оцінка **«незадовільно»**: студент не володіє практичною навичкою.

### **Критерії оцінювання знань та умінь під час підсумкового контролю (диференційного заліку)**

Оцінка **«відмінно»** виставляється студенту, який знає хід та послідовність виконання усіх практичних навичок, демонструє їх правильне виконання, чітко формулює узагальнення та висновки, надає звіт та щоденник про проходження практики, оформлені згідно вимог.

Оцінка **«добре»** виставляється студенту, який може продемонструвати виконання практичних навичок із незначними помилками, але здатний самостійно виявити і виправити ці помилки, надає звіт та щоденник про проходження практики, оформлені згідно вимог.

Оцінка **«задовільно»** виставляється студенту, який має труднощі при виконанні практичних навичок, не може продемонструвати повну та правильну послідовність виконання практичних навичок, не може трактувати в повному обсязі результати їх виконання, надає звіт та щоденник про проходження практики, оформлені згідно вимог.

Оцінка **«незадовільно»** виставляється студенту, який не може продемонструвати виконання практичної навички, не надає звіт та щоденник про проходження практики.

## 10. Форма підсумкового контролю успішності проходження практики з догляду за хворими

Підсумковий контроль засвоєння освітньої компоненти проводиться після проходження виробничої практики у вигляді диференційного заліку в симуляційному центрі ВНМУ ім. М. І. Пирогова.

## 11. Схема нарахування та розподіл балів, які отримують студенти

Нарахування балів за освітню компоненту проводять згідно чинного положення про організацію освітнього процесу у ВНМУ ім. М. І. Пирогова. Складовими оцінки за освітню компоненту є конвертоване у бали середнє арифметичне поточної успішності за універсальною 120-бальною шкалою (від 72 до 120 балів), бали за підсумковий контроль (від 50 до 80 балів).

Бали за підсумковий контроль відповідають шкалі оцінок:

- оцінка «3» - 50-60 балів
- оцінка «4» - 61-70 балів
- оцінка «5» - 71-80 балів

Бали за поточну успішність, підсумковий контроль та традиційну оцінку викладачі вносять у відомість деканату. Отримані бали (сума балів поточної успішності та підсумкового контролю) відповідають фіксованій шкалі оцінок:

- оцінка «3» - 122-159 балів
- оцінка «4» - 160-179 балів
- оцінка «5» - 180-200 балів

**Максимальна кількість балів**, яку може отримати здобувач освіти після засвоєння освітньої компоненти – 200 балів.

**Мінімальна кількість балів** становить 122 бали.

Бали за підсумковий контроль та поточну успішність студентів деканат вносить у програму «Контингент» і проводить ранжування. Ранжування проводять на підставі отриманих балів за освітню компоненту згідно національної шкали та шкали ЄКТС (див. «Положення про організацію освітнього процесу»).

### Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		Для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	Для заліку
<b>180-200</b>	<b>A</b>	відмінно	зараховано
<b>170-179,99</b>	<b>B</b>	добре	
<b>160-169,99</b>	<b>C</b>		
<b>141-159,99</b>	<b>D</b>	задовільно	
<b>122-140,99</b>	<b>E</b>	задовільно	
<b>0-121,99</b>	<b>FX</b>	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання

<b>0-121,99</b>	<b>Г</b>	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни
-----------------	----------	--	---

## **12. Методичне забезпечення освітньої компоненти**

1. Методичні рекомендації.
2. Алгоритми виконання практичних навичок.
3. Навчальні відеодемонстрації з основних практичних маніпуляцій.
4. Навчальні постери з основних маніпуляцій та процедур.
5. Електрокардіограф, спірометр, електричні ваги, вертикальний та горизонтальний ростомір, сантиметрові стрічки.
6. Тонометри (дитячі та дорослі манжетки), пульсові оксиметри, контактні та безконтактні термометри, глюкометри.
7. Тренажери для катетеризації сечового міхура, сечові катетери, сечоприймачі (дорослі та дитячі), судно.
8. Тренажер для постановки зондів та промивання шлунка, назо- та орогастральні зонди, шприц Жане.
9. Тренажери для парентерального введення лікарських засобів.
10. Манекени для виконання очисних клізм, мікроклізми, клізми різних розмірів, кружка Есмарха, наконечники (гумові та пластмасові), штатив, затискач, лубрикант.
11. Обладнання для інгаляційного введення лікарських засобів, оксигенотерапії.
12. Манекени для проведення серцево-легеневої реанімації, мішок Амбу, АЗД.
13. Витратні матеріали (багаторазові рукавички, марля, рушники, постільна та натільна білизна, пелюшки, памперси, тощо)
14. Пляшечки, ложки, соски (різних форм та розмірів), підігрівачі для пляшечок.
15. Щоденник практики, звіт.

## **13. Рекомендована література**

### **Основна (базова)**

1. Про затвердження нормативно-правових актів щодо захисту від зараження ВІЛ-інфекцією при виконанні професійних обов'язків. Наказ МОЗ України № 955 від 20.11.2013 р.
2. Про затвердження Державних санітарно – протиепідемічних правил і норм щодо поведінки з медичними відходами. Наказ МОЗ України №325 від 08.06.2015 р.
3. Про внесення змін до первинних облікових форм та інструкцій щодо їх заповнення. Наказ МОЗ України №29 від 21.01.2016 р.

4. Про затвердження протиепідемічних заходів поводження з медичними відходами, що утворюються внаслідок проведення кампанії масової вакцинації населення від COVID-19. Постанова МОЗ № 14 від 10.02.2022 р.
5. Про затвердження Державних санітарних норм і правил “Санітарно-протиепідемічні вимоги до новозбудованих, реставрованих і реконструйованих закладів охорони здоров’я” та Змін до деяких нормативно-правових актів Міністерства охорони здоров’я. Наказ МОЗ № 354 від 21.02.2023 р.
6. Про затвердження санітарно-протиепідемічних правил і норм використання ультрафіолетового бактерицидного випромінювання для знезараження повітря та дезінфекції поверхонь в приміщеннях закладів охорони здоров’я та установ/закладів надання соціальних послуг/соціального захисту населення. Наказ МОЗ №882 від 06.05.2021 р.
7. Про організацію профілактики інфекцій та інфекційного контролю в закладах охорони здоров’я та установах/ закладах надання соціальних послуг/ соціального захисту населення. Наказ МОЗ №1614 від 03.08.2021 р.
8. Про затвердження Заходів та Засобів щодо попередження інфікування при проведенні догляду за пацієнтами. Наказ МОЗ №1777 від 03.08.2020 р.
9. Про організацію та проведення заходів по боротьбі з педикульозом. Наказ МОЗ №38 від 28.03.1994 р.
10. Організація надання медичної допомоги хворим на коронавірусну хворобу (COVID-19). Наказ МОЗ № 722 від 28.03.2020 р.
11. Про затвердження Державних санітарних норм та правил «Дезінфекція, передстерилізаційне очищення та стерилізація медичних виробів в закладах охорони здоров’я. Наказ МОЗ № 552 від 11.08.2014 р.
12. Про затвердження Інструкції зі збору, сортування, транспортування, зберігання, дезінфекції та прання білизни у закладах охорони здоров’я. Наказ МОЗ № 293 від 30.04.2014 р.
13. Про затвердження Правил утилізації та знищення лікарських засобів. Наказ МОЗ №242 від 24.04.2015 р.
14. Про затвердження Правил зберігання та проведення контролю якості лікарських засобів у лікувально-профілактичних закладах. Наказ МОЗ № 584 від 16.12.2003 р.
15. Про затвердження Державних санітарних норм і правил Санітарно-протиепідемічні вимоги до закладів охорони здоров'я, що надають первинну медичну (медико-санітарну) допомогу. Наказ МОЗ № 259 від 02.04.2013 р.
16. <https://studfile.net/preview/2286326/page:2/>
17. Реабілітація, профілактика і лікування ускладнень та планування виписки при ішемічному інсульті. Адаптована клінічна настанова, заснована на доказах (2012).
18. Контроль болю. Адаптована клінічна настанова, заснована на доказах (2012).
19. Сучасні принципи діагностики та лікування хворих із гострим ішемічним інсультом та ТІА. Адаптована клінічна настанова, заснована на доказах (2012).

20. Реабілітація, профілактика і лікування ускладнень та планування виписки при ішемічному інсульті. Адаптована клінічна настанова, заснована на доказах (2012).
21. National Pressure Ulcer Advisory Panel, European Pressure Ulcer Advisory Panel and Pan Pacific Pressure Injury Alliance (2016). Pressure Ulcer Treatment & Prevention. Quick Reference Guide. (2-nd ed). NPUAP/EPUAP/PPPIA.
22. <https://studfile.net/preview/5586471/page:19/>
23. Хронічне обструктивне захворювання легені. Адаптована клінічна настанова, заснована на доказах (2019)
24. Бронхіальна астма. Адаптована клінічна настанова, заснована на доказах (2021).
25. Губенко, І.Я., Шевченко, О.Т., Бразалій, Л.П., & Апшай В.Г. (2008). Медсестринський догляд за пацієнтом: Стандарти медсестринських процедур, маніпуляцій та планів догляду і навчання: навч.посібник. Київ: Медицина.
26. Касевич, Н.М. (2018). Основи медсестринства в модулях: навч. посіб. (3-тє вид. виправлене). Київ: Медицина.
27. Касевич, Н.М. (2008). Загальний догляд за хворими і медична маніпуляційна техніка : підручник. (2-ге вид. виправлене). Київ: Медицина.
28. Ковальова, О.М. (ред). (2015). Догляд за хворими (практика): підручник (ВНЗ III—IV р. а.) (3-тє вид. виправл.). Київ: Медицина.
29. Ковальчук, Л.М., Кононов, О.В. (ред). (2009). Догляд за хворими і медична маніпуляційна техніка: навч. посіб. Київ: Медицина.
30. Рекомендації Європейської Ради Реанімації 2021: Базові реанімаційні заходи. Переклад ВГО "Всеукраїнська рада реанімації (ресусцитації) та екстреної медичної допомоги. 2021.
31. [https://www.medsprava1.com.ua/article/2554-obovyazki-ta-organzatsya-roboti-personalu-v-reanmats#anc\\_5](https://www.medsprava1.com.ua/article/2554-obovyazki-ta-organzatsya-roboti-personalu-v-reanmats#anc_5)
32. Мостовой, Ю.М., Демчук А.В., Константинович Т.В., Данілевич, Т.Д., & Побережець, В.Л. (2016). Керівництво з клінічного обстеження терапевтичного хворого та написання історії хвороби : Навчальний посібник для студентів медичних вузів, які навчаються українською, англійською або російською мовою. (2-ге вид. виправл.). Вінниця: Центр ДЗК.
33. Сайт кафедри пропедевтики внутрішньої медицини ВНМУ: <https://vnmu.edu.ua/кафедра-пропедевтики-внутрішньої-медицини#>
34. Основи догляду за хірургічними хворими в навчально-методичний посібник для студентів ВМНЗ IV рівня акредитації / Шумейко навчально-методичний посібник для ВМНЗ IV рівня акред Полтава 2015 Лігоненко О.В., Чорна І.О., Зубаха А.Б., Дігтяр І.І., Стороженко О. В. - Полтава, 2015. – 160 с.
35. Нетяженко В.З., Щуліпенко І.М., Дідківська Л.А. Догляд за хворими (загальний і спеціальний з основами медсестринської техніки): підруч. для студ. вищ мед. навч. закл. IV рівня акредитації. К. Здоров'я, 2013-591 с
36. Практикум з медсестринства в хірургії: практикум/ Р.О. Сабадашин, О.В.Маркович, В.О. Рижковський. Вінниця:Нова Книга, 2017. -360 с.

37. Основи догляду за дітьми. Техніка лікувальних процедур і маніпуляцій: навчальний посібник .: 3-тє вид., оновл. та допов. / [Березенко В.С., Тяжка О.В., Антошкіна А.М. та ін.] – Київ: Медицина, 2023 р. – 207 с
38. Клінічне обстеження дитини: навч.посіб.: 3-тє вид., оновл. та допов. / [Катілов О. В., Дмитрієв Д. В., Дмитрієва К. Ю., Макаров С. Ю.] – Вінниця: Нова книга, 2023 р. – 536 с
39. Педіатрія Том 1./[Катілов О.В., Варзарь А., Валіуліс А., Дмитрієв Д.]. – К: Нова книга, 2023 р.- 656 с
40. Педіатрія Том 2 / [Катілов О.В., Варзарь А., Валіуліс А., Дмитрієв Д.], 2023 р.- 712 с
41. Педіатрія Том 3/ [Катілов О.В., Варзарь А., Валіуліс А., Дмитрієв Д.], 2023 р.- 544 с
42. Медсестринство в педіатрії: підручник / [В.С. Тарасюк, Г.Г. Титаренко, І.В. Паламар та ін.] — 2-е видання, 2021 р. – 336 с.

### Допоміжна

1. Амбулаторні хірургічні маніпуляції / за ред. Проф.. Польового В .П., Шкваровського І. В., Желіби М .Д. – Чернівці: Медуніверситет, 2013. – 252 с.
2. Загальна хірургія: підручник / М. Д. Желіба, С. Д. Хіміч, І. Г. Герич та ін.: за ред. професорів М.Д .Желіби, С. Д. Хіміча. – К.: ВСВ «Медицина», 2016. – 448 с.
3. Мостовой, Ю.М., Демчук А.В., Константинович Т.В., Данілевич, Т.Д., & Побережець, В.Л. (2016). Керівництво з клінічного обстеження терапевтичного хворого та написання історії хвороби : Навчальний посібник для студентів медичних вузів, які навчаються українською, англійською або російською мовою. (2-ге вид. виправл.). Вінниця: Центр ДЗК.
4. Польовий В. П. Амбулаторні хірургічні маніпуляції / В. П. Польовий, І. В. Шкварковський, М. Д. Желіба. – Чернівці : Медуніверситет, 2013. – 252 с.
5. Догляд за хворими і медична маніпуляційна техніка: навч. посібник /Л.С Савка, 5. Л.І. Разінкова. О.І Коцар; за ред. Л.М. Ковальчука, О.В Кононова. 3-є вид., переробл 1 допов. - К. ВСВ "Медицина". 2017 - 600 с
6. Нормативно-директивні документи МОЗ України" – [vhttp://mozdocs.kiev.ua/index.php?nav=8](http://mozdocs.kiev.ua/index.php?nav=8)
7. Наказ МОЗ України "Про затвердження Клінічного протоколу медичного догляду за здоровою дитиною віком до 3 років" № 149 від 20.03.2008 р.
8. Педіатрія: практичні навички: навч.- метод. посіб. / [Курдюмова Н.О., Поліщук Т.Г.]. — 2-е видання, 2023 р. – 328 с.

## 14. Інформаційні ресурси

Електронна адреса сайту університету: <http://vnmuedu.ua>

Електронна адреса сайту бібліотеки університету: <http://library.vnmuedu.ua>

МОЗ України <https://moz.gov.ua/>

Центр громадського здоров'я МОЗ України <https://phc.org.ua/kontrol-zakhvoryuvan>

- Наказ МОЗ України № 460 від 01.06.13 Про затвердження протоколів медичної сестри (фельдшера, акушерки) з догляду за пацієнтом та виконання основних медичних процедур та маніпуляцій.[електронний ресурс] – Режим доступу: <http://mozdocs.kiev.ua>.
- Наказ МОЗ № 149 від 20.03.2008 р. «Про затвердження клінічного протоколу медичного догляду за здоровою дитиною віком до 3 років» [електронний ресурс] – Режим доступу: <http://mozdocs.kiev.ua>.
- Наказ МОЗ України № 798 від 21.09.2010 Про затвердження методичних рекомендацій "Хірургічна та гігієнічна обробка рук медичного персоналу" [електронний ресурс]. – Режим доступу:<http://medsoft.ucoz.ua>
- Наказ МОЗ України № 110 від 14.02.2012 Про затвердження форм первинної облікової документації та інструкцій щодо їх заповнення, що використовуються у закладах охорони здоров'я незалежно від форми власності та підпорядкування [електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://medsoft.ucoz.ua>
- Наказ МОЗ України № 223 від 22.10.1993 Про збір, знезараження та здачу використаних медичних виробів одноразового застосування із пластичних мас [електронний ресурс]. – Режим доступу:<http://medsoft.ucoz.ua>
- Наказ МОЗ України № 798 від 21.09.2010 Про затвердження методичних рекомендацій Хірургічна та гігієнічна обробка рук медичного персоналу [електронний ресурс]. – Режим доступу:<http://medsoft.ucoz.ua>
- Наказ МОЗ України № 110 від 14.02.2012 Про затвердження форм первинної облікової документації та інструкцій щодо їх заповнення, що використовуються у закладах охорони здоров'я незалежно від форми власності та підпорядкування [електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://medsoft.ucoz.ua>
- Наказ МОЗ України № 223 від 22.10.1993 Про збір, знезараження та здачу використаних медичних виробів одноразового застосування із пластичних мас [електронний ресурс].–Режим доступу: <http://medsoft.ucoz.ua>
- Яворський О.Г. DVD-фільм «Догляд за хворими. Основи мед сестринської справи» (у 2-х частинах) / Яворський О.Г., аудіо- та відеоматеріали, 2013.
- Яворський О.Г. DVD-фільм «Огляд хворого. Основи мед сестринської справи» (у 2-х частинах) / Яворський О.Г., аудіо- та відеоматеріали, 2013. 13. Всесвітня організація охорони здоров'я <http://www.who.int/en/>
- Центр тестування <https://www.testcentr.org.ua/uk/>
- МОЗ України <https://moz.gov.ua/>